

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 30. januarja 1884.

O b s e g: Bolezen rakov. — Lišaji pri teletih. — Pojasnilo k „posvetovanju književnega in gospodarskega odseka Matice Slovenske“ 19. dan januarija 1884. — Knezo-nadškof dr. Andrej Golmajer. — Govor poslanca grofa Hohenwartha pri razpravi o predlogu Wurmbbrandovem v državnem zboru 24. januarija 1884. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Bolezen rakov.

Krški raki, ljubljanski raki in sploh kranjski raki so dobro poznani po širokem svetu. Tujec, ki pride ali na svojem večem potovanju skoz kranjsko deželo, ali še bolj oni, ki se bolj zanima za naravne lepote njene, bodi-si, da v naglici pogleda v slovečo postojnsko jamo, ali pa se podá v Bled, raj slovenski, da se oddahne v prosti naravi in okrepeča svoje vsled mestnega življenja pešajoče zdravje v čistem zraku gorate naše slovenske strani, vsak tujec brigal se bode razun za znanstveno zanimivo človeško ribico, za naše po za-služnji sloveče rake.

Rak je pri nas in za nas prav malo pomenljiva žival, naša domača gospoda jo sicer prilično uvrsti med druge jedi navadno na postne dni, izrekoma se postreže ž njimi, ako imamo pri mizi gosta tujca, toda reja in lov rakov bil bi za našo deželo prav malo pomenljiv, ako bi se za rake plačevala samo ona uborna kupnina, katero dajejo za-njo domačini. — Enako veljá tudi o naših izvrstnih ribah izrekoma o postrvih, sulcih in o somih.

Gospodarski pomen za našo deželo dobijo raki še le po izvažanju v druge kraje, kamor se jih zmiraj lahko spečá, kolikor bi jih bilo, in to po takih cenah, da se prav dobro splača, pečati se z rakorejo in z rakolovom.

Kupci za rake nahajajo se povsod tam, kjer so bogati ljudje, ki hočejo jesti dobrih jedi in jim ni treba gledati na ceno. Za nas je tedaj glavni rakovi trg Dunaj, Berolin, pa tudi druga večja mesta in pa oni kraji, v katerih se poletni čas bodi-si zarad toplic ali čistega zraka ali zarad lepote narave in družih ponu-denih kratkočasnosti navadno zbirajo bogataši.

Dobro znane so naše rakoreji ugodne vodé, med temi se vé, da v prvi vrsti ne mrzla Krka z lepimi, rodovitnimi bregovi, pa tudi Mirna s svojimi stranskimi dotoki, Ljubljanka s stranskimi potoki itd.

Rakoreja in trgovina z raki prinašala je naši de-želi, dokler nam še kuga ni pomorila rakov, leto za letom veliko tisuč goldinarjev, lepe dohodke dobivali so lastniki ribištva, zaslužili so ribiči in tudi kupci z raki spravljali so lepe dobičke. Kdor je imel priliko

opazovati izvažanje rakov v poletnem času na naših kolodvorih izrekoma na kolodvoru ljubljanskem, videm-skem in v Brežicah, lahko se je prepričal, kako sila pomenljiva je bila ta trgovina za našo deželo, pa tudi o tem, da je lahko razumljivo dobro imé, katero vži-vajo krški in ljubljanski raki po širokem svetu.

Danes bi zastonj iskali rakov po večem delu naših rek, pa bi tudi zastonj iskali krških rakov po vnanjih trgih. Izjemoma nahajamo domá še tu in tam zadnje sledove rakovega plemena, sicer pa je pobrala vse huda kuga.

Prej, kakor pri nas, nastopila je kuga pri rakih uže v družih deželah na Nemškem in na Francoskem, tudi tam pokončala je rakov rod do malega in zato začeli so učenjaki, naravoslovci in zdravniki opazovati prikazni, naravo, posebnosti in tek te bolezni. „No-vice“ omenile so lansko leto prilično, kaj in kako je opazoval to bolezen sloveči učenjak francoski Pasteur to kugo. Pred njim opazovali so jo drugi in tudi po-leg njega opazujejo jo drugi, pa kakor se pri novih, pa dostikrat tudi pri starih boleznih, izrekoma pri vseh z imenom „rak“ godi, tako godi se tudi do zdaj s to kugo: pride neznano od kod, pokonča vse svoje žrtve, in zopet zgine neznano kako in kam.

Vendar pa se strinjajo vspehi vseh novejih pre-iskav kužnih bolezni sploh in enaki pri rakovi kugi v tem, da je naravno znamenje vseh v majhnih živih, iz sebe sila množech se organizmih, to je, bitjih najniže vrste, katere so nalezljive ali vsled dotike, ali po sredstvu vode, zraka ali družih živali in reči. — Taka nalezljiva organizma opazujejo učenjaki pri koleri, pri vročinski bolezni, pri vročinski pljučnici, pri enakih živinskih kugah, in dokazano je, da se te bolezni dajo prenesti umetno na druge zdrave organizme, pri ne-katerih pa se je tudi dokazalo, da se ravno s cep-ljenjem dajo take kuge večidel z dobrim vspehom zabraniti.

Pri rakovi kugi opazoval je noveji čas profesor dr. Harz troje bolezni, katere se sicer navadno vse imenujejo kuga pri rakih zato, ker jih popolnem po-končajo.

1. „Distomatosis astacina“ povzročeno po „Distoma cirrigerum v. Baer“. — To opazoval je na rakih gornje-avstrijski, dalje v Monakovem, v najobil-nejši meri pa v jezeru „Kochelsee“, kjer je poginilo približno 1,200.000 rakov.

2. „Mycosis astacina“ povzročena po plesnobi podobnih organizmih z vrste Saprolegniacej. Ta bolezen nahaja se pri posameznih rakih navadno v zabojih, v katerih se raki spravljajo, imenovani profesor pa jo je sam umetno napravil, sicer pa se je opazovala na mnogo krajih ob reki Oder.

3. Zastrupenje vode, to je tretji vzrok kuge med raki, katero povzročijo tovarne barvarske, strojarske, pivarne, pa tudi vsakovrstne druge nesnage iz stranišč, gnojišč in odtokov iz večih mest itd.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Lišaji pri teletih,

ki se redé, se dostikrat prikažejo in nahajajo se hleva, v katerih one lišaje naleze živina zaporedoma in celó ljudje jih staknejo, izrekoma otroci, ki se radi plazijo krog telet. Sam sem videl vlni otroke ene družine, ki so bili tako lišajasti, da so na glavi zgubili skoraj vse lase.

Ne gledé na to, da taka bolezen zeló kazi unanost živali, jo tudi zamori v rasti in v večem gospodarstvu je vsled tega na vse strani škoda velika.

Zatorej je zeló paziti na to bolezen, in ako bi se prikazala pri eni živali, treba jo je koj privezati posebej in je varovati vsake dotike z drugo živaljo. — V prvi vrsti paziti je na to, da se lišaji ne prenesó na druge živali po krtačah, štrigljih itd., in v ta namen je treba, da se vse one priprave do dobrega osnažijo z vročim lugom, in da se zdrave živali ne snažijo z ono pripravo, s katero so se snažile bolne. Vrh tega pa se morajo osnažiti verige, vrvi, truge in sploh vsa hlevska oprava.

Lišaji sami zmivajo se tudi, pa previdno, z lugom, in ako bi to ne pomagalo, umivanje z zrejeno karbolsko kislino. — Pa treba je strajnosti in potrpežljivosti, ker bolezen je navadno trdovratna.

Pojasnilo

k „posvetovanju književnega in gospodarskega odseka Matice Slovenske

19. dan januvarija 1884.“

V 4. listu „Novic“ se 23. t. m. uradno poroča, da je Matičin odbornik gosp. prof. Šuklje predlagal: „naj se izvoli odsek 3 članov ter naj izdela organično premembo pravil do prihodnje odborove seje ne oziraje se na nasvete gosp. Raića, kateri se mu zdijo v mnogih ozirih prenapeti.“

Da morejo p. n. matiçarji sami o svojih nasvetih soditi, dovoljujem si jim je s tem naznaniti.

Nasveti o premembi, I. pravil:

„§. 12. Občni zbor voli 18 odbornikov, in sicer posebej a) 10 v književni odsek, ki morajo vsi književniki biti; b) 5 v gospodarski odsek, in c) 3 preglednike računov. Vsi odborniki morajo stanovati v Ljubljani.“*)

§. 13. Ves odbor (a, b, c) voli prvosednika iz književnega odseka po listkih; blagajnika iz gospodarskega odseka tudi po listkih in tajnika. Tajnik bodi odbornik, če je le mogoče. Dalje še voli

*) Nasvetovalec tudi ne nasprotuje zdanjemu številu 40 odbornikov, pač pa si ne vé od nekaterih odbornikov nasvetovanega števila samo 15 odbornikov tolmačiti.

ves odbor prvosednikova namestnika po listkih, in sicer enega iz književnega, drugega iz gospodarskega odseka; zadnji je ob enem prvosednik gospodarskemu odseku.

§. 18. Od Matičinih dohodkov se vsako leto deseti del prišteje Matičini glavnici.

II. opravnega reda.

§. 15. Književni odsek določuje pisateljem nagrado, in sicer za izvirna dela 25—35 gold., za prestave pa 12—18 goldinarjev za tiskano polo, dokler nima Matica 100.000 gold. premoženja. Pozneje pa se lahko nagrada zviša.

§. 26. c) Pregledniki računov imajo vsaj štirikrat na leto nenadoma blagajnico in račune pregledati, ravno tako računске knjige in denarni dnevnik, ter imajo v denarnem dnevniku navesti, v kakem redu so našli računске knjige, račune in blagajnico.

§. 28. Prvosednik prebira vsa važnejša pisma, ki gredo iz odbora, ter podpisuje vsa društvena pisma in oznanila z enim odbornikom, navadno s tajnikom. Vse pobotnice in račune pa podpisuje prvosednik gospodarskemu odseku. Zapisnike odborovih sej podpisujejo vsi pri seji navzoči odborniki, in sicer zapisnike odborovih sej književnega odseka odborniki tega odseka, zapisnike odborovih sej gospodarskega odseka pa navzoči odborniki gospodarskega odseka. Zapisnike občnega zbora in skupnih (= odborovih) sej pa podpišejo vsi odborniki.

§. 31. Blagajnik Matičin imetek nalaga na obresti in ne sme nad 100 gld. imeti v svoji zasobni blagajnici.

§. — Pregledniki računov zahajajo k sejam gospodarskega odseka, v kojih se razgovarja o njihovem poročilu.

V Ljubljani 15. prosinca 1884.

Ant. Raić.“

Životopisne črtice.

Knez-nadškof goriški

dr. Andrej Golmajer.

V dolžnost si štejem, bralcem „Novic“ podati obširnejši životopis slavnega našega rojaka, nadškofa goriškega dr. Andreja Golmajerja, akoravno nekoliko zakasnjeno, prepričani smo, da s tem vstrežemo enako svojim slovenskim rojakom, kakor tudi prečastitemu pisatelju životopisa gosp. G. Raicevichu, Dobrovčanu, kapiteljskemu dekanu prvostolne cerkve v Zadru, kateremu je pokojni nadškof, kakor pravi pisatelj, „izkazoval ljubezen in dobrote“.

Gospod pisatelj piše: „Spisal sem te vrste, ker sem hotel ustreči nekaterim vrednim svojim prijateljem in pa da jih lahko porabi kot kroniko, kdor bi hotel pisati goriške cerkve zgodovino, ki bi bila gotovo zanimivša, kakor se navadno misli. Naj bode ta spis poslednji spominek in izkaz hvaležnosti do obžalovanega knezo-nadškofa goriškega dr. Andreja Golmajerja, ki ga je nedavno smrt ukradla častečemu in odkritosrčno ljubečemu ga ljudstvu, mnogim znancem in prijateljem. Pisal sem, da sem si potolažil dušno bridkost; solze, ki so kapale na papir — ne vem, ali mi jih je izsilila bolest, ali sinovsko-vdana hvaležnost.“

Nadrobno ne bo ta životopis, da mi ne bode treba ponavljati reči in dogodkov, ki so enaki pri vseh, ki so se odmenili za duhovski stan; tudi mi ni treba navajati zgodovinskih epizod, ker ni živel častiti rajniki v izrednih okoliščinah in ni uplival očitno na duhá in gibanje svojega časa.

Gospodarske stvari.

Domačim sadjerejcem za pomladanski čas.

Spisal M. Rant.

Prekoristna sadjereja se po mili domovini iz gmotnega stališča nikdar in nikoli zadosti in vredno ceniti ne more. Koristi njene tudi najbolj zagrizeni in trdovratni starokopitnež, če bi prav na pol slep bil, tajiti ne more. Za malo dela in nepomenljivega prizadevanja dobiva se ob rodovitnih sadnih letih tisočerega dobička, tisočere odškodnine za mali trud. Ako pa hočemo, da nam bode sadno drevo tudi ta mali trud dobro plačevalo, ne smemo ga potem, ko je bilo na stalno mesto posajeno, samo božji milosti in pa naravni osodi prepuščati. O tem so vrle „Novice“ uže večkrat govorile, toraj o tem ne nadaljujem.

Ker se bodo, ako bode vreme ugodno, pomladanska sadjerejska dela skoraj pričela, opomnim naj domače sadjerejce po deželi le nekaterih reči. Marljivi in napredni kmetovalec uže pozimski čas vse potrebno za svoja pomladanska, poletna in jesenska dela preskrbljuje. On si izboljšuje in popravlja svoja kmetijska orodja: pluge, brane in motike, rovnice, krampe, vozove, gnojne koše, grablje, cepce itd. ter si vse pomanjkljivo iz nova ali sam prireja, ali si pa takih reči tudi pri drugih omisli tako, da ga nobeno kmetско delo, naj bode uže na polji ali pa drugod, nikdar brez potrebnega orodja nepripravljenega ne zasači. Ravno tako moral bi si tudi vsak domači kmetovalec-sadjerejec uže ob zimskem času vse potrebno za pomladanska sadjerejska dejanska dela in opravila priskrbeti. Le-sem bi spadalo v prvi vrsti sledeče: izboljševanje vrtnega in sadjerejskega orodja, naprava pomanjkljivega takega orodja iz nova, nabiranje žlahnih sadnih cepičev in pravilno shranjevanje taistih, omišljevanje dobrega in kaljivega sadnega semena (pešek in štraticiranih koščic) za setev in saditev, preskrbitev potrebnih odrezkov za potaknjence kot podlago pritlikovcem in nizkim špalirjem; omisliti bi si moral tudi potrebni material (smolo, vosek in špirit) za cepilno mazilo, prevideti se z zadostnim številom trdnih in pripravnih kolov za opore in podpore na stalno mesto iz nova nasajenim sadnim drevescem; več potrebno je, da se previdi tudi z lesenimi ali pa plehnatimi tablicami za imena nanovopožlahnjencem, potrebnimi povezami in privezami (ličjem, trticami, srobotom in drugim za to pripravnim materialom) itd.

Prireja naj dalje tudi pravilnih jam za pomladanski nasad sadnih drevesnih vrst na stalno mesto po načinu, kakor bilo je to lansko leto o svojem času pošteno in dobro uže v „Novicah“ povedano.

Ako si domači sadjerejec vse take in enake reči za pomladanska sadjerejska dela in opravila uže ob zimskem času polagoma in brez posebne zamude časa preskrbi in omisli, mu pomladanski čas, ko se še le prav za prav v drevesnici in na sadnem vrtu pravo življenje prične, to prijetno in prekoristno delo ne bode nobene posebne preglavice napravljalo, nego šlo mu bode vse redno, točno, uspešno in koristno izpod rok. „Čas je zlato!“ In kdor s tem vselej prav in modro gospodari, ni mu prenašati dolgočasnega zdehanja, a tudi brez posebne hibe in nesreče ne prevelikega pomanjkanja trpeti.

Letošnja zima je bila do sedaj za vse zgoraj navedene sadjerejske predpriprave izvesti — izredno mila in ugodna, toraj naj se v tem obziru še o pravem in skrajnem času nikdo več ne mudi in ne obotavlja.

Ako se zemlja za nove „sejalnice“ uže pred zimo zadosti globoko prekopala ni, naj se to brez odloga izvrši, ker je čas za setev pešek uže tako rekoč pred durmi.

Skušnja uči in potrjuje, da so oni cepiči žlahnega sadnega drevja najboljše za rabo, kateri so se meseca decembra, januarja ali pa vsaj zadnji čas v prvi polovici meseca februarja narezali. Narezovanje teh izvršuje naj se vselej ob lepem in suhem vremenu, nikdar pa ne ob deževji. Ob tem času narezani in pravilno shranjeni cepiči obdržé se prav dobro skozi celo leto, da, tudi celó do druge pomladi se jih more sveže in dobre ohraniti. Taki cepiči morejo se z najboljšim uspehom za pomladansko in tudi poznejše požlahnjevanje sadnega drevja rabiti. Kako se sadni cepiči varno in pravilno shranjujejo, povedale bile so „Novice“ tudi uže o svojem času.

Ker dostikrat marsikakemu marljivemu domačemu sadjerejcu pridobivanje podlag za hruševe pritlikavce in niže špalirje v prihišnem vrtu pravo preglavico in sitnost dela, hočem tukaj ob kratkem povedati, kako se temu prav lahko in po najkrajši poti v okom pride. Zgodi se to s pomočjo potaknjencev. Potaknjenci pa nič družega niso, nego odrezki ali količki iz zadosti krepkih enoletnih poganjkov, kateri se razrežejo v 20 do 30 centimetrov dolge palčice; spod 20 cm. bili bi taki količki prekratki, a čez 30 cm. dolge napravljati bilo bi škodljivo za les, ker bi se ga tako brez potrebe proč metalo ter bi se manje število količkov dobilo. Dandanašnji je pa uže tako, da se je treba v vsakem obziru tudi najmanjše potrate skrbno varovati.

(Dalje prihodnjič.)

Bolezen rakov.

(Dalje in konec.)

Prof. Harz, ki je kužne bolezni pri rakih vsestransko preiskaval, naglašá dalje, da je v vsakem posebnem slučaju treba preiskati, katere vrste je dotična kuga, ker še le po tem je mogoče misliti na pomoč.

Izrekoma ni treba uže zdaj si dalje glave beliti in vzrokov bolezni iskati drugod, ako se dokaže, da se v dotično vodo stekajo strupenine onih vrst, ki so bile omenjene pri št. 3. — Pri takih okolščinah je očitno, da rakom ni moč živeti v vodi, dokler se v njo stekajo strupi, in odpovedati se je ali rakoreji ali pa po primerni poti skrbeti, da se dotok strupenin odpravi stanovitno in temeljito.

Gledé slučajev prvič omenjene bolezni, povzročene po „Distoma cirrigerum“, dosedanje preiskave žalibog še niso dosegle uspeha, toda obširno strokovnjaško opazovanje one bolezni, izrekoma po naravoslovcih in zdravnikih francoskih, daje upanje, da ne bode predolgo čakati uspeha, povoljnega v prvi vrsti o posebni naravi in prikaznih pri oni bolezni, v drugi vrsti pa tudi o pomočkih zoper njo. — Pri nas bržčas one preiskave za sedaj nas škodujočo bolezen ne bodo imele večjega dejanskega pomena kot onega, da se prepričamo, jeli bo tudi uže minula bolezen takoj zopet nevarna prihodnjemu zarodu rakov pri nas in izrekoma, po kolikem času po minuli kugi se bode mogla nova zalega rakov z dobrim uspehom devati v naše rakoreji sicer zeló ugodne vode.

Gledé druge vrste bolezni „Mykosis“ skušavate pa se vtemeljevati dve teoriji. Ena teh trdi, da se nalezne bolezen samo po rakih, to je, po dotiki bolnih rakov z zdravimi. To mnenje si mora se ve da pomagati s sredstvi, katera se morajo uvrstiti vsaj med izredne.

Da gre rak za tekom vode in tako prenaša bolezen od spodnjega teka vode proti višjemu, v tem ni čisto nič nenaravnega. Toda v teku vodá nahaja se redno toliko zaprek, da jih rak po naravnem potu nikakor ne more prekoračiti, to so: viši in nižji jezovi, slapi itd., ako pa vendar-le najdemo, da kuga rakov prekorači take zapreke, tedaj moramo iskati vsakovrstnih pomočnikov, vider, podgan itd., kateri rakom živim ali mrtvim ali tudi le delom bolnih rakov pomagajo čez one zapreke.

Kakor znano, trdi učenjak Pasteur, da ribe prenašajo ono kugo od bolnih rakov na zdrave, in po tem bi se še lože shajalo z ravno omenjeno teorijo, ker je znano, da ribe, izrekoma postrvi, prav lahko preplavajo oziroma preskakavajo tudi višje jezove in slapove, posebno ob času drstenja, ali ko jim preti smrt po družih roparicah.

Nasproti pa je tudi znano, da prav velikih zaprek tudi rakova kuga ne prekorači, na pr. je znano, da so v Krki uže pred več časom poginili vsi raki do iztoka njenega na Krki; po podzemeljskem toku njenem od Krke do Račine pa do zdaj vsaj bolezen še ni prodrla in znano je, da se na Račini in še daljnem teku ravno iste vode nahaja prav mnogo zdravih rakov.

Drugi hočejo si razlagati naravo kuge po drugi poti, namreč s tem, da se bolezen prenaša po nesnagi, ki je v dnu voda, širijoča se polagoma od spodnjega teka voda navzgor, pri tem razlaganju sklicujejo se posebno na skušnjo, da se bolezen Mykosis ne razširi po višjih stranskih potokih v čistejšo vodo, v kateri se pogreša nesnage posredujoče ono kugo. — Pa tudi zoper to razlaganje dá se mnogo ugovarjati in treba bo še temeljitejših in velikostranskih skušenj.

Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji.

Spisal R. Doléne.

(Dalje.)

V četrtem letu na spomlad pravilno obrezane trte je treba tudi pravilno povezati, za kar pa ne zadoštujejo več prosti koli, ampak napraviti se mora uže popolno naslonišče (Geländer) bodočega špalirja. Popolno naslonišče napravi se pa, bodi-si za visoki ali nizki špalir, v načinu čisto enako, tako-le: Trte se najprej nekoliko od zida nagne, ter provizorično le na posamezne kole tako poveže, da se jih med osnovo naslonišča ne poškoduje. Za osnovo naslonišča se vzame dovolj močne stebriče — najboljši so tako zvani murali, to so 10 centimetrov v kvadratu mereči remeljni — katere se za trte (bodi-si posamezne ali pa v dvojice sajene) postavi, ter z železnimi kljukami k steni pribije.

Ako ima špalir čisto na prostem stati, potem se stori, se ve da, boljše, če se koj hrastove stebriče vzame ter te zad za trte v zemljo postavi, ter dobro utrdi. Enake stebriče, kakor za trte, postaviti se mora tudi na vsaka dva metra desne in leve strani trt. Na tako umestjene in vtrjene stebriče se ali navadne drobne remeljne (late) počez nabije, ali se pa kar na mesto remeljnov dovolj močne pocinjene drate dobro napne. *)

Pocinjeni drat je, se vé da, vedno boljši memo remeljnov, kajti ne le da podaje on špalirju lepšo podobo, marveč trpi tudi veliko dlje časa. Zato se ho-

čemo v nadaljevanji le drata držati. Najnižji drat pritrdi in napne se 30 centimetrov od tal, ostale pa po 50 centimetrov drugoga od drugoga. Med tako napete in pritrdjene dratove se pa koj še druge, sicer tudi pocinjene, toda slabotnejše drate napne. Pridjana podoba šte. 1. jasno kaže, kako je tako naslonišče izvedeno. Črke S, S', S'', S''', S'''' zaznamvajo stebriče, črke D, D', D'', D''' debelejšje napete drate, črke d, d', d'', d''' pa drobnejše.

Na tako osnovano naslonišče se poveže trte, in to tako-le: Trti A' podobe šte. 1. se poveže najvišji napnenec, katerega črka N zaznamuje navpik k stebriču; levi napnenec N' se poveže na prvi debeli drat D na levo stran; desni N'' pa na isti prvi debeli drat na desno, in to kar le mogoče vodoravno. Trtam B podobe 1. poveže se pa dva najvišja napnenca N N' preko stebriča navpik, ostala dva N'' N''' pa kolikor mogoče vodoravno, na prvi drat D, in sicer enega na levo, drugoga na desno stran.

Tako povezani napnenci zadobé z ozirom na dovršitev bodočega špalirja posebna imena, zovemo jih voditeljice, in sicer se menimo o navpičnih voditeljicah (N pod. 1. A, N, N' pod. 1. B.) in vodoravnih N'' N''' pod. 1. A, N'' N''' pod. B.).

Da, vodoravne voditeljice zadobé z ozirom na bodoči dovršeni špalir, še tretje posebno ime, zovemo jih polične ali etažne voditeljice, kajti vsak debeli drat reprezentuje ali markira nam eno polico ali eno etažo bodočega dovršenega špalirja. Teh imen se hočemo držati. Kedar tako povezane trte zarenejo, pride zopet mandanje na vrsto, in to vrši se tako-le: Najvišje tri pognanke navpične voditeljice N trte A se poveže, ne da bi se jih le količkaj skrajšalo, ravno tako, kakor se je napnence — oziroma zdaj navpično in etažne voditeljice — zgodaj in na spomlad povezalo. Najvišega p se namreč navpik po stebriču, sosednja dva najmočnejša p' p'' pa kolikor mogoče vodoravno, enega na desno, druga pa na levo stran, na drat druge etaže D' poveže. Vse niže iz navpične voditeljice rastoče pognanke se za četrtrim listom nad najvišim zarodom prikrajšajo, to je, odlomijo; brezzarodne se pa kar odstranijo.

Pognanke vodoravnih voditeljic skrajša in poveže se pa tako-le: Najmočnejša pognanka na koncéh voditeljice p''' p''' se pustí neprikrajšana, in poveže se jih pozorno ter bolj ko le mogoče vodoravno po dratu na desno in levo stran naprej; vse ostale pognanke se pa pustí do drobnejšega drata prirasti, na kar se jih na-nj priveže; in kedar dosežejo drugo etažo D', se jih pa kake tri prste pod njo kar odlomi, to je, prikrajša.

Isto tako postopa se s pognankami špalirja pod. 1. B. samo s tem razločkom, da se pustí vsaki trti le po tri, in ne po pet neskrajšanih pognankov. Kje in kako da se neskrajšane pognanke pustí, ter kako da se jih poveže, kaže podoba sama dovolj jasno. Pognanke zaznamovajo črke p¹, p², p³, p⁴, p⁵, p⁶.

V sledečem, to je, petem letu, se trte zopet zgodaj na spomlad obrežejo, in sicer tako-le: Najvišjo mladiko p pod. 1. a) se skrajša tikoma pod dratom D'' podobe šte. 2. A in s tem spremeni se jo toraj v navpični napnenec ali navpično voditeljico N; isto tako se skrajša desno in levo stransko mladiko, p' in p'' pod. 1. a) in napravi se iz njih desno etažno voditeljico N² in levo etažno N' pod. šte. 2. a). Vse tri voditeljice se k naslonišču priveže. Na prvi etaži D pod. 2. a) obrezuje se pa uže drugače, kajti na tej se mora prvič še za daljno izgojo prave oblike špalirja skrbeti, toraj tako rekoč izgojno rezati; pričeti se

*) Tak pocinjeni drat se kupi pri „Administration der Weinlaube in Klosterneuburg bei Wien“. Pis.